



UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2023-09-05

UFV 2023/919

Klimat- och näringslivsdepartementet

Box 512
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Magnus Ödman

Telefon
+46 701 679 142

www.uu.se
Magnus.odman@uu.se

Värdet av vinden, SOU 2023:18

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar expertgruppens yttrande som sitt svar på rubricerad remiss.

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över ovan rubricerade remiss.

Bifogat yttrande har utarbetats av Juris doktor och forskaren i miljö rätt Melina Malafry vid Juridiska institutionen och universitetslektor Daniel Spiro vid Nationalekonomiska institutionen.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av universitetsdirektör Caroline Sjöberg, efter föredragning av utbildningsledare Magnus Ödman. Närvarande därutöver var akademiombudsman Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordförande Anton Sánchez Sulejmani.



Anders Hagfeldt



Magnus Ödman



UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2023-09-05 UFV 2023/919

Klimat- och näringslivsdepartementet

Box 512
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Magnus Ödman

Telefon
+46 701 679 142

www.uu.se
Magnus.odman@uu.se

Värdet av vinden, SOU 2023:18

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över ovan rubricerade remiss.

Bifogat yttrande har utarbetats av Juris doktor och forskaren i miljö rätt Melina Malafry vid Juridiska institutionen och universitetslektor Daniel Spiro vid Nationalekonomiska institutionen.

Expertgruppen tillstyrker i huvudsak förslaget med följande synpunkter.

Övergripande generella synpunkter

Utredningen är förtjänstfullt genomförd givet dess avgränsningar. Men just avgränsningarna – att utredarna inte tillåts läggs fram förslag för kommunal kompensation eller beskattning – är det stora problemet. Så som utredningen noterar är den springande punkten för mer vindkraft att kommunen kompenseras ekonomiskt. Det naturliga hade varit att låta kommunen beskatta vindkraft, alternativt att staten hade bestämt en skatt som tillfaller kommunen. En sådan beskattning skulle ha önskad effekt på vindkraftsutbyggande, ökat vindkraftens acceptans och legitimitet lokalt, och varit praktiskt genomförbar på ett enkelt sätt.

Utredningen lägger fram ett förslag – kompensation för lokalsamhället – som i mångt och mycket liknar en kommunal skatt men som är betydligt mer tillkrånglad och avgränsad (se kommentarer om Kapitel 3). Det är välkommet att kommunens inblandning i tillståndshavarens finansiering av lokalsamhället har formaliserats genom en rättslig ram men universitetet anser att den föreslagna konstruktionen som är avhängig av att lokalsamhället lyckas organisera sig varken tillförsäkras en rättvis fördelning av finansieringsvillkoret i lokalsamhället eller en kommunal tillstyrkan.

Universitetet är också enig i utredarnas bedömning att, utan en kommunal inkomst, så kommer det kommunala vetot kvarstå som det största hindret för vindkraft. Universitetet tror dock att kompensation till framförallt närboende kan ha viss effekt på den lokala legitimiteten och därmed att det kommer gynna utbyggnaden av vindkraft, om än kanske i liten grad.

Synpunkter på förslag om Kompensation för Närboende, Kapitel 2

Universitetet är enig i bedömningen att Närboende bör (och praktiskt kan) kompenseras för utbyggd vindkraft samt att det är nödvändigt för att öka

dess legitimitet. Nedan finns dock några synpunkter på de specifika förslagen.

Den första synpunkten är att kompensationen inte bör vara beroende av vindkraftens vinster eller elpriset (2.1.2). Den enkla anledningen är att skadan för ett hushåll som får ett vindkraftverk i sin närhet inte beror på om det verket går med förlust eller vinst. Skadan är lika stor oavsett. Det kan tyckas sympatiskt att ett hushåll får ta del av eventuella storvinster om elpriset blir högt. Men vad om elpriset blir lågt? Hushållet kommer ha lidit skada oavsett, och det är lätt att tänka sig ett utbredd missnöje om hushåll får en spottstyver som kompensation för ett närliggande vindkraftverk bara för att utbyggaren gjorde en oklok investering. Att ha en lägstanivå (1000 kr/år) men låta kompensationen vara obegränsad uppåt lägger över en stor asymmetrisk risk för investeraren. Konkret: kompensationen till hushållet bör vara en klumpsumma per år – oavsett elpriset.

Den andra synpunkten gäller taket för kompensation om 2% av parkens intäkt (2.1.3). För det första finns en risk att denna övre gräns inte är kompatibel med hushållens nedre gräns (2.1.2). För det andra innebär den övre gränsen att kompensationen inte motsvarar skadan när det finns ett stort antal hushåll i närheten. Skadan av att ha ett vindkraftverk i sin närhet minskar inte bara för att det finns många andra hushåll som skadas av samma kraftverk. Förslaget om tak skapar en skevhet där investeraren inte behöver bry sig om det finns 100 eller 10 000 hushåll i närheten. Visserligen kan det vara svårt att erhålla ett miljötillstånd till en vindkraftspark om den lokala miljöpåverkan inte är tillåtlig enligt miljölagstiftningen. Men att införa ett tak för kompensationen kan ändå bli orimlig i det enskilda fallet.

Synpunkter på förslag om Kompensation för lokalsamhället, Kapitel 3

Universitetet är enig med utredningen om att en rättslig ram behövs för hur kommunens inblandning ska se ut i de fall kompenserings av lokalsamhället sker av tillståndshavaren. Såsom utredningen noterar sker redan idag en sådan finansiering av lokalsamhället i många fall men förfarandet saknar rättsliga ramar. Det är dock oklart hur detta förfarande ska gå till i praktiken och huruvida förslaget leder till önskad effekt – en ökning av kommunens acceptans för vindkraft.

Att formalisera en process som delvis sker redan idag är bra på grund av att kommunens deltagande i processen legitimeras. Kommunen har stor makt idag genom det kommunala vetot och dess ställning kan utnyttjats i förhandling med vindkraftsoperatörer. Även om förslaget är positivt i den bemärkelsen bedömer vi inte att förslaget kommer leda till högre acceptans bland landets kommuner, snarare tvärtom. Genom att begränsa



YTTRANDE

2023-09-05 UFV 2023/919

kommunens inflytande, dels genom att införa ett förhandlingstak på 0,25 % av produktionsintäkterna (3 kap. 7 §), dels begränsa kommunens involvering i hur finansieringen fördelas i lokalsamhället (3 kap. 19 §), kan leda till att fler kommuner använder sina veton.

En annan synpunkt är hur lokalsamhället ska definieras och representeras. Ett lokalsamhälle är inte en enhetlig entitet. Ett lokalsamhälle kan bestå av flera olika aktörer med olika och motstående särintressen. Ett lokalsamhälle representeras inte heller nödvändigtvis av någon typ av förening utan de finns bara organiserade på ad hoc basis i bästa fall. Det innebär att lokala särintressen kan lägga beslag på processen, genom att vara aktiv i samrådet, medans en annan del av lokalsamhället som inte organiserat sig, kan gå miste om möjligheten att erhålla finansiering av tillståndshavaren.

Det är också oklart vad som kan finansieras genom finansieringsvillkoret. Enligt 3 kap. 24 § är det förbjudet att finansieringsvillkoret används till kommunal verksamhet samtidigt som att lokalsamhället är väldigt brett definierat (3 kap. 4 §). Den kan därför uppstå svåra gränsdragningar för vad pengarna får användas till i lokalsamhället. Det i sin tur riskerar innebära att pengarna inte kan användas till något vettigt med risk för att det egentligen är saker som finansieras av kommunen.

Synpunkter på förslag om Planering och övriga insatser, Kapitel 5

Universitetet anser att utredningens förslag att kommunerna ska använda den kommunala energiplaneringen på ett mer strategiskt sätt är intressant. Det saknas dock fortfarande incitament för kommunen att genomföra en sådan strategisk energiplanering på kommunal nivå. Det finns inte heller några bindande regler som kräver att kommunen *ska* planera på ett mer strategiskt sätt i sin energiplanering. Att kommunens anslag föreslås öka för att underlätta sådan planering välkomnas dock. Universitetet tillstyrker slutligen förslaget att ett mer strukturerat och samordnat system för energiplanering bör utredas.